
ENKELE INDRUKKE OOR ASPEKTE VAN SUID-AFRIKAANSE JOERNALISTIEKE OPLEIDING

Communitas
ISSN 1023-0556
2013 18: 21-35

Pedro Diederichs*

ABSTRACT

Eleven years ago the South African journalism fraternity got a huge wake-up call following a damning journalism skills audit report in which some serious shortcomings concerning professionalism in newsrooms were highlighted. Naval-gazing by the majority of the media role players (educators and industry) agreed with most of the findings of the South African National Editors' Forum's first skills report published in May 2002 (Sanef 2002a). This was followed by a second audit in 2004 focusing on the state of middle management skills in the same environment with much the same conclusion concerning skills gaps that needed urgent attention (Sanef 2004). In this article answers to the research questions give an overview of some of the impressions of leading South African educators and trainers around an age-old question of what could be the answer to the "correct" way of training newcomers to the profession and what is perceived as the biggest stumbling block in teaching entry-level journalists. This is certainly nothing new, but the answers received are presented and deliberated on against the background of the author's personal experience as a practising journalist and journalism educator over a period of 40 years. It may be that in certain areas of journalism practice and journalism education opportunities have gone begging and lessons could have been learnt. At the same time acknowledgement should be given for efforts made to counter the sometimes wild and opportunistic claims that the quality of journalism practice and education in South Africa leaves much to be desired.

---

* Dr Pedro Diederichs lectures in the Department of Journalism at the Tshwane University of Technology in Pretoria.

INLEIDING

Die “korrekte” model/program/leerplan/kurrikulum vir die opleiding van intreevlak- en junior joernaliste (of dit nou suksesvolle matrikulante of voorgraadse studente is) was nog altyd ’n gunsteling-tema vir enige gesprek of debat of akademiese artikel tussen akademici en praktiserende joernaliste in die gespesialiseerde en komplekse wêreld van die media. Argumente en idees rondom: prakties teenoor teoreties; verpligte en keusevakke; kontakure teenoor selfstudie; verenigings of forums vir opleiers; globalisering, glokalisering of lokalisering; sosiale media teenoor professionele media; afsonderlike platforms teenoor konvergensie; onafhanklikheid teenoor gebondenheid; Afrikanisering teenoor verwestering; bestuur teenoor redaksie; winsbejag teenoor gehalte; vryheid van spraak teenoor sensuur of regulering. Hoe al die temas op grondvlak deur dosente en opleiers hanteer en benader word, is deurslaggewend wanneer dit by die opleiding van jong en grootliks geesdriftige studente kom.

Enigeen wat betrokke is of was by die beplanning en opstel van so ’n bloudruk sal kan getuig dat dit nie sommer net nog ’n “joppie” is nie. Joernalistieke studie behels soveel permutasies en eiesoortighede dat dit voorwaar ’n kragtoer verg om enigsins iets haalbaar met ’n eureka-moment daar te stel. Hier kan Rhodes-universiteit se jarelange stryd om “die antwoorde” te probeer vind, as voorbeeld (indien nie ’n waarskuwing nie) genoem word (Prinsloo 2010; Steenveld 2006; Du Toit 2010).

NAVORSINGSVRAE EN METODE

Teen die agtergrond van die kritiek wat tradisioneel, maar veral ook oor die afgelope jare, uitgespreek is teenoor die opleiding en teenoor praktiserende joernaliste ten opsigte van gehalte en relevansie, is ’n paar senior akademici en opleiers genader om hul siening te gee van wat as 1) die fundamentele kern van so ’n program beskou behoort te word, en 2) wat die grootste probleem is in die opleiding van hedendaagse studente en hoe om dit te probeer oplos.

Die vrae is gestel met inagneming dat talle elemente en faktore, soos deur jare van opleiding- en navorsingsresultate aangedui, inspeel op enige van die antwoorde. Tog gee die opname ’n interessante perspektief op ’n gefokusde poging tot klarheid. Altesaam 17 akademici en mediabedryf-opleiers is per e-pos gevra om binne ’n antwoordtyd van tien dae ’n bondige antwoord (paragraaf) op elke vraag te probeer gee.

Van die sewe departementshoofde wat genader is by van die Suid-Afrikaanse universiteite en universiteite vir tegnologie waar joernalistiekkursusse aangebied word, het vier gereageer. Van die agt senior akademici (talle self oudjoernaliste) en bedryfsopleiers wat genader is, het ses kommentaar gelewer.

Die uitgangspunt vir die artikel was bloot om ’n kwalitatiewe indruk te probeer kry. Hoewel ’n klein groepie kundiges genader is, was die responskoers van meer as 60% volgens Babbie (2008: 289) meer as genoeg is vir ontledings in sosiale navorsing. In hierdie opname het 75% akademici en bedryfsopleiers gereageer en 57% departementshoofde.

Belangrikste enkele opleidingsfaktor

Vraag 1: Noem een faktor/element/bestanddeel wat jy as die belangrikste vir suksesvolle joernalistieke opleiding beskou en hoekom.

Die terugvoer van die respondente word hier onder in geen spesifieke volgorde weergegee:

’n Goeie joernalistieke opleiding sal poog om ’n balans te handhaaf tussen vaardighedsopleiding en teoretiese akademiese opleiding. In vaardighedsopleiding behoort die klem op taal- en denkvaardighede te wees. In die teoretiese akademiese opleiding behoort die klem op die fenomenologiese aard, rol, funksies en mag van die joernalistiek te val en op die aard van die mediasistiem (beleid, ekonomie, regte en bestuur) waarin die student werksaam sal wees. In beide behoort die onderliggende uitgangspunt die joernalistiek as semiologiese skepper en verspreider van betekenis te wees; op die joernalis as draer en verspreider van lewens- en wêreldbeskouings; en op die joernalis as draer en verspreider van politieke en sosiale ideologieë. Die doel moet wees om die student intens bewus te maak en te hou van sy/haar etiese verantwoordelikheid teenoor die mens en die samelewing. – Prof. Pieter J. Fourie, Unisa (professor en ’n voormalige departementshoof)

’n Bewussyn van en belangstelling in wat om hulle aangaan – dit wat ons gewoonlik as “nuus” beskryf, maar ook ’n wyer verwysingsraamwerk wat insluit politiek, geskiedenis, kuns, letterkunde, ens. Sonder so ’n belangstelling en entoesiasme – of die bereidwilligheid om dit te ontwikkel – sowel as ’n voortdurende kritiese en ondersoekende ingesteldheid, help al die tegniese vaardigheid nie veel nie. Met vaardigheid sonder ’n verwysingsraamwerk, kritiese ontledingsvermoë en belangstelling in die wêreld om ons, kan mens net stenografie oplei, nie joernaliste nie. – Prof. Herman Wasserman, Rhodes-universiteit (departementshoof en oudjoernalis)

Voortdurende skakeling met die bedryf deur besoeke en gaslesings, asook personeel se sigbaarheid in die mediawêreld. Die feit dat die bedryf ’n mens se eie opleiding bevestig (“validate”) help om die studente as’t ware oop te maak vir die leerervaring. Dit gee voortdurende momentum en stukrag aan ’n mens se opleiding. – Cornia Pretorius, Noordwes-Universiteit (dosent en oudjoernalis)

Die een element wat vir my die belangrikste is, is dat aspirant-joernaliste blootgestel word aan die basiese vaardighede van joernalistiek en dit onder die knie kry voordat hulle na hoë-profiel-aspekte aanbeweeg. In my ervaring as 'n nuusredakteur het ek telkemale gevind dat joernaliste tegniese vaardighede het, maar dat hulle 'n basiese nuus storie nie kan skryf nie. Gee vir hulle 'n polisienuusverklaring en hulle sukkel 'n halwe dag om 'n seslynstoriëttjie (dis nou vir radionuus) te skryf. Ja, die meer gevorderde aspekte is belangrik, maar kry eers die fondament in plek. – Margaret Linström, Universiteit van die Vrystaat (dosent en oudjoernalis)

Onafhanklikheid van allerlei ander vereistes, sy dit van Pretoria of bestuurders. Dit stel jou in staat om te doen wat jy en kollegas glo gedoen moet word, en vinnig! So nie, is jy vasgevang in 'n “kommunikasiedepartement” waarin allerlei ander oorwegings geld. My gevolgtrekking ná 22 jaar in die spel is dat joernalistiek-departemente of afdelings los van ander kommunikasie-rigtings moet staan. Nie dat ons nie ook leer en baat vind by kollegas se insigte nie, maar ek meen jy is beter af as joernalistiek by 'n joernalistiekskool bedryf word. – Prof. Johannes Froneman, Noordwes-Universiteit (professor en oudjoernalis)

Die ontwikkeling van die student se skryfvaardighede vir verskillende genres, asook aanbiedingsvaardighede vir die uitsaai-joernalistiek, en die koppeling van die joernalistiek met 'n gesonde dosis retoriese en sosiologiese teorie. – Prof. Johann de Wet, Universiteit van die Vrystaat (departementshoof en oudjoernalis)

Probleem-oplos-vaardighede. As 'n joernalis ervaar 'n mens talle moeilike situasies wat die nodige kennis en insig verg om dit suksesvol te hanteer. Hoe om byvoorbeeld by 'n bron uit te kom en om sonder foto's binne die perke van 350 woorde 'n ingewikkelde storie sinvol te kan aanbied. – Prof. Guy Berger, Unesco (o.a. media-projekbestuurder en oudjoernalis)

Om teorie en praktyk in die onderrig-, opleiding- en navorsingsituasie te versoen. – Prof. Arrie de Beer, Universiteit van Wes-Kaapland (voormalige departementshoof en oudjoernalis)

Dit moet kennis en vaardighede oordra wat absoluut praktykgerig is en aan die hand van werklike voorbeelde uit die praktyk geïllustreer en toegepas word. Werkgewers soek studente wat onmiddellik bruikbaar is wanneer hulle die dag begin werk en berigte kan lewer wat min of geen skaafwerk nodig het nie. – Dolf Els, Naspers (voormalige hoof van opleiding by Naspers)

Dit is moeilik om een element of bestanddeel te isoleer, maar dit is belangrik dat joernalistieke opleiding dinamies moet kan geskied, met ander woorde dat die leerplan maklik aangepas moet kan word by voortdurend veranderende omstandighede. – Dr. Gabriël J. Botma, Universiteit van Stellenbosch (departementshoof en oudjoernalis)

Bespreking van vraag 1

Opsommend kan gestel word dat die meerderheid respondente die deurtrapte argument rondom die balans tussen praktykgerigte en teoreties-gebaseerde opleiding as die belangrikste vertrekpunt herbevestig. Kennis soos in verwysings-raamwerk en praktiese vaardighede soos in aanbieding gaan hand aan hand met die vermoë om inligting en die insameling daarvan kundig aan te pak en dan 'n produk te lewer wat vir die teikengroep sin maak. Prinsloo (2010: 185) beskryf dit as volg: “Journalism... is located at the nexus where the twin imperatives of intellectual knowledge relevant to the field and vocational training meet – demands that are frequently reduced to a crude dichotomy of theory versus practice.”

Hierdie tema is verreweg een van die mees bespreekte temas in die literatuur oor die opleiding van joernaliste en dus is dit nie verrassend dat dit so na vore kom in hierdie oorsig nie (Caldwell 2011; Garman 2010; Du Toit 2010; Prinsloo 2010). Die aandrang van die praktyk is: “Werkgewers soek studente wat onmiddellik bruikbaar is wanneer hulle die dag begin werk en berigte kan lewer wat min of geen skaafwerk nodig het” (Els, kommentaar op vraag 1). Hierteenoor 'n weergawe van die akademiese uitgangspunt: “In die teoretiese akademiese opleiding behoort die klem op die fenomenologiese aard, rol, funksies en mag van die joernalistiek te val en op die aard van die mediasisteem (beleid, ekonomie, regte en bestuur) waarin die student werksaam sal wees” (Fourie, kommentaar op vraag 1). Sien ook Gilmor (2010: 6) wat oor opleiding sê: “There are signs of progress, and the educators, who used to lag far behind the practitioners in many ways, are catching up and even moving ahead on several fronts.”

Ook by die Tshwane Universiteit vir Tegnologie (TUT), waar die outeur verbonde is, word die opleibeleid van die wát van joernalistiek, maar ook die hóékom, streng gehandhaaf. Beroepsgerigte onderrig is die grondslag vir opleiding by universiteite vir tegnologie (UvT's) soos geërf uit die tehinkon-omgewing voor 2005. Die naamsverandering vanaf teknikons na UvT's het wel dié instellings ten goede genoep om meer “akademies” met vakmateriaal en vakaanbiedinge in kurríkula om te gaan. Dus 'n wegbeweg van die sogenaamde “handmaidens” van Prinsloo (2010) wat volgens haar net op die “hoe” van joernalistiek gekonsentreer het. Nagraadse studie en navorsingsuitsette het soos by die tradisionele universiteite skielik groter prominensie verkry, al was dit dalk meer om so gou moontlik te kan deel in die staatsubsidies in die akademiese wêreld as wat dit was om 'n gesonde balans tussen praktyk en teorie te vind. Van geld gepraat: Dit is effens van 'n verrassing dat “fondse”, of dan die gebrek daaraan, nie deur een van die respondente as allerbelangrik beskou is nie. Waarskynlik 'n goeie aanwyser dat tog wegbeweg word van die “hoe”.

Dat daar wel oor die afgelope dekade 'n breë beweging is na 'n opleiding wat meer kritiese, analitiese en gemeenskapgedrewe junior joernaliste behoort te lewer, is

'n gegewe hoewel die “fit for purpose”-onderwysbeleid oorbeklemtoon kan word (Berger 2005). “Post-1994 conferences also expressed a grave need for a new journalism curriculum which would not only address the challenges posed by the rapidly changing media landscape, but would also be embedded in an African and South African context” (Dube 2008). Hierin speel die Verenigde Nasies se organisasie vir opvoeding, wetenskap en kultuur (Unesco) ’n wesenslike rol. Deur ondersteuning vir beter joernalistieke programme in Afrika met ondermeer ’n projek vir potensieële skole van uitnemendheid, het die VN-liggaam bygedra deur joernalistieke studie op ’n hoër en meer professionele vlak te plaas teenoor die stand van sake ongeveer 15 jaar gelede (Unesco 2007). ’n Voltooiende modelleerplan vir joernalistieke opleiding in Afrika word tans deur talle Suid-Afrikaanse opleidingsentrums aangepas vir toepassing met plaaslike omstandighede opgeneem in ’n hersiene kurrikulum (Unesco 2007). Die kurrikulum maak voorsiening vir die Afrika-fokus wat joernalistieke opleiding in Suid-Afrika grootliks kortgekom het weens die oorbeklemtoning van Westerse en Eerste Wêreldse vertrekpunte in ouer kurrikula (Botha & De Beer 2007; Rabe 2008; Hadland 2006).

Die ander belangrike faktore deur respondente word gesien as aanpasbaarheid van opleidingsmetodes en -materiaal by nuwe omstandighede (Botma, in Moodie 2012); aansluitend by voorgenoemde behoort onafhanklike joernalistieke denke ongehinderd toegelaat te word in ’n al meer “kommunikasiewetenskap-omgewing” en sodoende kan aanpassings vergemaklik en dus bespoedig word. Sien bespreking oor die tydfaktor later in die artikel.

Laastens word genoem dat dosente steeds aktief in die mediawêreld “gesien” word om onder meer groter geloofwaardigheid as opleiers by die studente te verkry. Hieroor kan twee opmerkings gemaak word: praktykskakeling is ’n ononderhandelbare moet vir alle opleiers in joernalistiek; populêre media- en gemeenskapsprofiële van joernalistieke leermeesters by tersiêre inrigtings is tans gans te laag om enigsins ’n duik te maak in die strewe na groter erkenning vir die rol wat die media in ’n demokratiese samelewing behoort te speel.

Grootste opleidingsprobleem

Vraag 2: Wat is vir jou die grootste probleem in die opleiding van hedendaagse intree-studente en hoe probeer jy dit oplos?

Die terugvoer van die respondente word hier onder in geen spesifieke volgorde weergegee:

Die grootste probleem is die bedryf wat vaardigheidsopleiding bo akademiese opleiding verhef en wat dus nie genoeg waarde aan ’n sterk akademiese opleiding heg nie. Benewens dat so ’n houding die professionele stand en aansien van die joernalistieke beroep skade aandoen, het dit ’n effek op die diepgang en kwaliteit

van die joernalistiek. Die oplossing is om ongeag hierdie houding, en ongeag of studente daarvan hou of nie, meer aandag aan akademiese/teoretiese opleiding te gee en om dit in joernalistiekkursusse uit te brei en te verdiep; om te volhard in die geloof in die belang van akademiese opleiding. – Prof. Pieter J. Fourie, Unisa (professor en voormalige departementshoof)

Dis dikwels ’n probleem dat studente nie ’n verwysingsraamwerk of historiese bewussyn het nie, of dit het as “kopkennis”, maar nie altyd kan verbind met/toepas op hul ervaringswêreld nie. Daarby is die huidige onsekerheid oor die toekoms van die joernalistiek as beroep, en die voortbestaan van die media as ’n bedryf, ook ’n beklemmende invloed (en die ekonomiese druk vereis ook etiese waaksaamheid). Dit vereis van ons almal om kreatief te dink oor die joernalistiek: hoe ons dit definieer en praktiseer. – Prof. Herman Wasserman, Rhodes-universiteit (departementshoof en oudjoernalis)

Swak skryfvaardighede (oefen, oefen en oefen) en gebrekkige algemene kennis en historiese, asook teoretiese, konteks (lees, lees en lees). – Prof. Johann de Wet, Universiteit van die Vrystaat (departmentshoof en oudjoernalis)

Hul wêreld is klein. Algemene kennis min. Hulle het ’n leeslys van boeke oor joernalistiek, joernaliste, politiek en sosiaal-ekonomiese kwessies wat hulle moet deurwerk voor hulle aanmeld vir klasse. Hulle skryf een of selfs twee keer per week nuustotse, algemene kennis-toetse, toetse van mense se gesigte (en hulle moet sê wie dit is) en geografie toetse (benoem land op kaarte). – Cornia Pretorius, Noordwes-Universiteit (dosent en oudjoernalis)

Myns insiens word landwyd te veel joernalistiekstudente tot joernalistiekgrade toegelaat. Die mediabedryf in ons land is relatief klein en kan net soveel nuwe joernaliste werk aanbied. Daar behoort ’n keuringsproses te wees vir jongmense wat joernalistiek wil swot (ek weet dat sekere universiteite en universiteite vir tegnologie ’n vorm van keuring toepas). As studente vir joernalistiek gekeur word, sal dit lei tot kleiner klasse, wat sal lei tot beter gehalte-opleiding. Dit is haas onmoontlik vir ’n dosent om gehalte-onderrig aan ’n klas van amper 200 studente te gee – veral in ’n vakgebied soos joernalistiek waar individuele aandag van kernbelang is. – Margaret Linström, Universiteit van die Vrystaat (dosent en oudjoernalis)

Genoeg tyd om gefokus te werk. Genoeg bedryfsinsette. Gemotiveerde studente. Rolmodelle (wens joernaliste wil trotser wees op wie hulle is. Waarom noem hulle hulself “hacks”?). ’n Bedryf wat 50-jariges pos (Groot probleem. Kan mens staatmaak op ’n lewenslange beroep?). – Prof. Johannes Froneman, Noordwes-Universiteit (professor en oudjoernalis)

Die grootste probleem is studente se swak kennis van geskiedenis. Hulle weet nie wat hulle nié weet nie en die gevolge is duidelik in eenvoudige foute wat

gemaak word. Hulle het 'n swak begrip oor aktuele sake wat lei tot oppervlakkige joernalistiek. Die antwoord: lees, lees, lees. – Prof. Guy Berger, Unesco (o.a. media-projekbestuurder en oudjoernalis)

Om teorie en praktyk in die onderrig-, opleiding- en navorsingsituasie te versoen. Alle dosente glo nie in die noodsaak hiervan nie, en in die praktyk steur die meeste joernaliste hulle nie daaraan nie. Die enigste manier om daarmee vol te hou, is waarskynlik om te bly glo dat die model wel sin maak en die kursusstof en toepassing op so 'n wyse aan te bied dat dit wel sin maak. Al glo die breë j-praktyk nie die storie nie, is daar tog hier en daar studente wat hul teoretiese kennis in die praktyk toepas en nie saam in die koor sing dat j-onderrig/opleiding nie saak maak nie. – Prof. Arrie de Beer, Universiteit van Wes-Kaapland (voormalige departementshoof en oudjoernalis)

Een van die grootste probleme is dat jong joernaliste nie genoeg lees nie, in sommige gevalle nie eens hul eie koerant nie! Dit bring mee dat daar nie altyd voldoende diepte in hul agtergrondkennis/algemene kennis is nie. Hul bewustheid van algemene nuus van die dag, plaaslik en internasionaal, is soms ook maar baie bolangs. Op universiteit is dit nog moontlik om bv. koerant-lees verpligtend te maak en elke dag nuusbesprekings te hou en selfs algemene kennis-toetse in te bring. Maar dit gaan oor meer as dit. Mens sal graag wil sien dat hulle wyer as net koerante en tydskrifte/internet lees om 'n diepte in hul agtergrondkennis te kry (meer en ander boeke as net Deon Meyer se nuutste speurverhaal – hoewel hulle dit ook maar kan geniet, dan weet hulle minstens wie Deon Meyer is!). – Dolf Els, Naspers (voormalige hoof van opleiding by Naspers)

Daar is talle probleme, soos die blykbaar dalende vlak van taalvaardighede en belangstelling in 'n boeke-kultuur, maar ons as opleiers sal ernstig moet besin oor die toestand van die bedryf waarheen die meeste van ons studente op pad is. Werksekerheid word al minder en dit is onduidelik hoe lank ons nog studente kan aanhou oplei vir 'n krimpende bedryf. Ek weet nie hoe om die probleem op te los nie. Dit lyk wel of meer instansies in Suid-Afrika nou in die rigting van gespesialiseerde nagraadse joernalistiek-opleiding beweeg. – Dr. Gabriël J. Botma, Universiteit van Stellenbosch (departementshoof en oudjoernalis)

Bespreking van vraag 2

Anders as die geval met vraag 1, is daar by vraag 2 'n groter verskeidenheid antwoorde (omdat daar dalk meer probleme as oplossings is?). Die stand van die bedryf en die aansien van joernalistiek word as 'n ernstige probleem geïdentifiseer. Dit word in talle antwoorde direk toegeskryf of geïmpliseer aan die bedryf se voorkeur vir vaardighedsopleiding bo akademiese/teoretiese opleiding en selfs 'n gebrek aan rolmodelle. Die meerderheid antwoorde stem dus ooreen met die belangrikste enkele faktor soos in vraag 1 geïdentifiseer dat praktyk en teorie

in simbiose moet wees. Minstens drie respondente spreek ernstige kommer uit oor joernalistiek wat nie meer as 'n aantreklike beroep gesien word nie teen 'n agtergrond van vroeë afleggings van seniors, min werksgeleenthede en grootliks geen of negatiewe groei in werksgeleenthede vir joernaliste.

Hierteenoor is die ou klage oor swak verwysingsraamwerke en in sommige gevalle vaardighede weer daar. Die versugting dat 'n leeskultuur mag ontwikkel, word uitgespreek, maar terselfdertyd gee respondente te kenne hulle voel hulle voer 'n verlore stryd. Selfs algemene kennis- en nuuskennis-toetse blyk nie die gewenste uitwerking te hê nie. Hier kan genoem word dat bedenkinge uitgespreek word teen die bedryf se aandrag op goeie algemene kennis ten koste van joernalistieke vaardighede en konsepte (Ansell 2002). Die tersiêre opleidingswêreld in Suid-Afrika ly op alle vlakke erg as gevolg van die swak akademiese vaardighede van nuweling-studente en opleiers moet aanvaar dat remediëring nodig gaan wees. Streng keuring van studente vir spesialisgebiede soos joernalistiek versag die probleem effens. Tog is daar by die TUT se joernalistiekdepartement gevind dat selfs nadat die beste van die beste 100 nuwelinge uit sowat 400+ aansoekers gekeur is, profielbepaling deur die universiteit getoon het dat 90% se Engels-taalvaardighede nie eens op graad 10-vlak was nie. Ander sub-standaard vlakke sluit in numeriese vaardigheid en selfs lewensvaardighede. Spesiale, verpligte bywoningsklasse van twee uur per week word daarom dwarsdeur die jaar vir risiko-studente aangebied. Hulle word ook deur 'n mentorprogram (senior studente) ondersteun. In ander dissiplines by die universiteit (bv. ingenieurswese, regte, onderwys) bestaan reeds talle oorgangskursusse ("foundation courses") waar suksesvolle studente outomaties as eerstejaars in die daaropvolgende jaar aanvaar word as hulle na wense presteer. Moontlik is dit ook die enigste uitweg vir joernalistiekprogramme en kan daar 'n vinnige en 'n stadige baan ingestel word om die uiteindelijke deurgangsyfers op te stoot.

Die akademiese peil en groot getalle studente wat toegelaat word in sogenaamde joernalistieke kursusse onder die sambreel van "kommunikasiewetenskap", skep 'n verdere probleem. Tydbeperkings is 'n probleemarea en die lae akademiese peil van studente verg remediëring wat verdere onderrigtyd kompromiteer. By die TUT is daar bv. jaarliks sogenaamd 34 akademiese weke. Dit verteenwoordig 170 klasdae of 1360 onderrigure (8 uur per dag) per jaar. As na die eerstejaarprogram gekyk word, word hiervan reeds 36 klasdae afgestaan aan oriëntering, registrasie, administratiewe take soos lenings en koshuisreëlings, semestertoetse, eksamens, hereksamens, spesiale eksamens en laaste maar nie die minste nie, Valentynsdag, Fakulteitsdag, Studenteraadverkiesingsdag, Lentedag, openbare vakansiedae en sporadiese betogingsdae in onderrigtyd. Dit laat sowat 27 weke vir klasgee oor, wat 135 klasdae en 1080 klasure verteenwoordig. Een akademiese jaar verteenwoordig 120 krediete per program en waar 1 krediet gelyk is aan 10

onderrigure verteenwoordig dit 1200 uur. Dit beteken dat daar in teorie nie genoeg onderrigtyd is om hierdie krediete te verwerf nie. As verdere aannames gemaak word soos hoeveel uur werklike kontakklasse is, kan gesien word dat daar maar min tyd is om die “perfekte” student aan die einde van ’n jaar te kan lewer. Dit is onmoontlik om spesialisonderrig aan groot groepe in sulke omstandighede te gee. Die enigste oplossing is kleiner klasse en streng keuring van studente wat joernaliste wil word. Daar is egter nou toenemende politieke druk dat enige vorm van keuring afgeskaf moet word. By die Fakulteit Geesteswetenskappe by die TUT is bv. reeds opdrag gegee dat geen vooraf-profielbepalingstoetse meer toelaatbaar is nie.

Die feit dat daar ’n uitbreiding in die een- of tweejaar-nagraadse programme op vierdejaarsvlak gesien word (Botma, kommentaar op vraag 2), dui op ’n groter begrip vir die noodsaaklikheid van ’n verdieping in die algemene opleiding. Die akademiese peil van hierdie studente maak hulle gereed vir onderrig in meer omvattende en gespesialiseerde joernalistieke materiaal wat dan ingedra kan word in die praktyk (“... ’n effek op die diepgang en kwaliteit van die joernalistiek”, soos Fourie betoog).

Daar is egter nog ’n dimensie aan die tydprobleem wat deur Botma en Froneman aangeraak word. Dit is die nodigheid vir spoed wanneer nuwe ontwikkelinge in die vakgebied plaasvind en dit neerslag in nuwe leerplanne moet vind. Alle leerprogramme en kwalifikasies van tersiêre instellings moet binne die volgende vyf jaar nuut geakkrediteer word deur die Suid-Afrikaanse Kwalifikasie-gesag (SAQA) in opdrag van die Departement vir Hoër Onderwys en Opleiding (www.che.ac.za/accreditation). Hoewel daar in die verlede telkens hewige kritiek uitgespreek is teen die rompslomp en tydrowende prosedures om kursusse geakkrediteer te kry deur SAQA, is die proses steeds stadig en ’n dokumentenagmerrie. Geen nuwe program sal binne een jaar deur dié kwaliteitsobstruksies van SAQA kan beweeg nie.

Vir meer as ses jaar is gesloer met ’n nuwe kwalifikasiestruktuur met tien vlakke teenoor die ou een van agt (National Qualifications Framework: www.nqf.org.za). Toe dit uiteindelik in Januarie 2013 gefinaliseer is, is opleidingsbehoefte ten opsigte van graadkwalifikasies in die UvT-omgewing feitlik geïgnoreer met ’n duidelike agenda ten gunste van beroepsdiplomas eerder as professionele grade. Professionele beroepsgrade soos die B.Tech. is afgeskaf en slegs dissiplines met erkende professionele rade/liggame gaan toegelaat word om “professionele” vierjaar-grade aan te bied. Waar laat dit joernalistiek, wat geen professionele raad het en volgens joernalistieke beginsels nooit een gaan kry nie? By UvT’s wat nagraadse kursusse aanbied, sal studente nou oor ’n tydperk van vyf jaar diplomas moet verwerf voordat hulle tot meestersgraadstudies toegelaat gaan word – ’n bykomende jaar dus.

Opleiding suiwer aan die bedryf se kant het egter ook akkrediteringsprobleme. Die Sectional Education and Teaching Authorities (Setas) waardeur inhuusopleiding gefinansier moet word, is geskud deur interne ondersoeke na korrupsie en wanbesteding. In die drukmedia-omgewing is ’n heel nuwe seta, die “Fibre-processing and Manufacturing (FP&M)”-seta in die plek van die ou Mapp-seta gestig. Die uitsaaibedryf se opleiding is onder die MICT-seta se jurisdiksie geplaas. Volgehoue pogings deur die Suid-Afrikaanse Redakteursforum (Sanef) om die opleiding van joernaliste minstens onder een liggaam (MICT) te konsolideer, word al vir twee jaar gekortwiek deur die betrokke setas se gesloer. Leerling- en internskappe in die bedryf en vir studente van akademiese instellings word intussen drasties benadeel met miljoene rande wat ongebruik lê. Hier is ’n duidelike voorbeeld waar samewerking tussen akademie en bedryf gekortwiek word deur voorskriftelike en oningeligte burokrasie.

SAMEVATTING

Die repliek op die twee vrae het weer eens aangedui dat daar nie ’n aller-antwoord of bloudruk is wanneer dit gaan oor die opleiding van joernaliste nie. Talle respondente wou wegbreek van die nou voorskrifte waarin hulle moes kommentaar lewer, maar dit het hulle gedwing om gefokus te reflekteer – byna soos om ’n visie daar te stel met ’n missie wat dan later ondersteunend daartoe bygewerk kan word. Terselfdertyd is duidelike tendense uitgewys wat as belangriker beskou word en dat daar deeglik kennis geneem is van byvoorbeeld die Sanef-bedryfsouditte (Sanef 2002(a); 2004) wat gedoen is. Verskeie opvolg-werksessies, inhuusopleiding en simposiums is die afgelope dekade gehou en word steeds gehou in aansluiting met die strewe na gehalte-onderrig (Diederichs 2004). In 2010 was een van die hoogtepunte in dié opsig die aanbied van die tweede internasionale World Journalism Education Congress by die Rhodes-universiteit in Grahamstad.

Dit is goed om doelstellings en doelwitte te hê en na te streef. Dit is beter om volgens neergelegde spertye bestekopname te doen en aanpassings te maak soos nodig. As na die Stellenbosch-deklarasie (November 2002) van die joernalistiekskole en bedryf gekyk word, kan duidelike ooreenkomste gesien word met wat in die bedryf en in die akademie verwag word. Hier is ’n opsomming van die werksessie-uitkomst met die tema: “Back to basics – the Stellenbosch commitment” (Sanef 2002(b)):

A. Reporting skills, accuracy, writing and interviewing skills

- ◆ Qualified coaches in the newsrooms
- ◆ Industry and educators put punitive measures in place to combat inaccuracy

- ◆ Industry commit to take part in the consultation process on journalism unit standards (role of Seta and SAQA)
  - ◆ Intervene to improve skills gap related to secondary education
- B. Legal knowledge, sensitivity, ethics
- ◆ Develop in-depth knowledge about legal issues among mid-level editorial staff
  - ◆ Simplify information on legal issues related to media
  - ◆ Companies to make their codes of ethics/conduct publicly available
  - ◆ Develop resources for reporters on sensitive and ethical issues
- C. Life skills, recruitment/commitment, historical and contextual knowledge
- ◆ Educators develop cultural and historical knowledge of students
  - ◆ Editors visit tertiary institutions as guest lecturers
  - ◆ Promote a reading and lifelong learning culture
- D. Other undertakings were given as in special partnerships between industry and educators. A significant commitment was made by media executives concerning training investments, dialogue, issue-based training and “accept there is no contradiction between the pursuit of the bottom line and the pursuit of excellence”.

Die meeste van die bogenoemde ondernemings vind weerklank in talle van die antwoorde op die twee vrae soos in hierdie artikel gestel. Hierdie outeur se ervaring is dat al hierdie punte oor die laaste elf jaar in ’n mindere of meerdere mate aandag gekry het. Dit is egter waar dat daar steeds groter aandag gegee moet word aan die gaping tussen hoofstroommedia en gemeenskapsmedia. Laasgenoemde is steeds sterk aan die groei oor alle platforms heen en het die ondersteuning van opleidingsinstansies nodig weens ’n gebrek aan kapitaal en in sommige gevalle kundigheid. Vennootskappe en memorandum van onderneming tussen rolspelers, soos reeds by sommige soos Caxton en Limpopo Onafhanklike Koerantegroep (LIN), is noodsaaklik. Joernalistiekstudente se gemeenskapsbetrokkenheid kan op verskeie maniere uitgebou word as deel van die kurrikulum.

By die TUT se Departement Joernalistiek word deurgaans gestreef om hierdie ondernemings van akademiese kant via ’n weldeurdagte kurrikulum na te kom. Volhoubare projekte soos die saamstel van ’n weeklikse gemeenskapskoerant, *Record Noweto*, in vennootskap met ’n mediamaatskappy; studentdeelname aan ’n verskeidenheid programme by twee gelisensieerde universiteitradiostasies, Tshwane FM en TUT FM; publisering van ’n webkoerant en blogs; projekte rondom mobinuus en selfoon-aps-ontwikkeling, sosiale media en gemeenskapsnuusbriewe

en dokumentêre produksies vir televisie en gesimuleerde nuusflitse vorm alles deel van die “doen” in opleiding sonder om die “vertel” af te skeep. Spesiale aandag in alle aanbiedings word gegee aan konvergensie in die redaksiekantoor en multi-platform-aanbiedings – die norm vir die toekoms.

Die “waarom” van dit alles word ondervang in teoretiese onderrig soos in die geskiedenis van die wêreld en Suid-Afrika en die media, massakommunikasie en etiek in die media, entrepreneurskap, uitleg en ontwerp, nuuskennis en -bewustheid, mini-dissertasies en spesialisverslaggewing met temas oor geslag, gesondheid, wetenskap, ontwikkelingsjoernalistiek, publieke joernalistiek (“citizen journalism”), redaksionele bestuur en navorsingsmetodologie op vierdejaarsvlak. Op suiwer akademiese navorsingsvlak word meesters- en doktorsgrade aangebied met geregistreerde verhandelinge oor media-onderwerpe om die prentjie te voltooi. Dit skakel in by die weldeurdagte “Afrika-kurrikulum” van Unesco (2007) wat gebruik sal word as ’n basis vir plaaslike relevante leerplanne. So is dit ook in 2010 in Oos-Londen aanvaar by ’n kurrikulum-dinkskrum van alle UVT’s en saamsmelt-universiteite (technikons en universiteite) waar joernalistiekdepartemente teenwoordig is. Dit belooft weer groter akademiese beweegruimte tussen programme van verskillende universiteite aangesien vakaanbiedings op dieselfde inhoud en NQF-vlakke geskoei sal wees. Dit is met programme soos hierdie dat joernalistieke opleiding in die land al meer joernaliste van formaat sal kan lewer wat met die nodige passie en kundigheid ’n medialandskap sal skep en handhaaf waarop Suid-Afrika en sy mediaverbruikers trots kan wees.

In die woorde van ’n oudstudent: “For as long as I could remember, I believed that the pen was mightier – and more fun – than the sword. Despite suggestions by my parents for a ‘safer’ career, I answered the call. I believe that journalism has a lot to offer me and I have plenty to give to the profession. I believe I have the passion, motivation, energy and commitment to do journalism justice – if I’m equipped with the necessary tools like this course offered” (Merrington 2002).

VERWYSINGS

- Ansell, G. 2002. Some thoughts on teaching and learning general knowledge in newsrooms. E-pos aan Sanef-lede. 21 Julie.
- Babbie, E. 2008. *The basics of social research*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Berger, G. 2005. "Fit for purpose" – towards tracking the quality of university education of entry-level journalists in South Africa. *Ecquid Novi: African Journalism Studies* 26(2): 175-198.
- Berger, G. 2013. E-pos aan outeur. 03 Maart.
- Botha, N. en De Beer, A. 2007. South African journalism education: Working towards the future by looking back. *Ecquid Novi: African Journalism Studies* 28(1&2): 198-206.
- Botma, G. 2013. E-pos aan outeur. 05 Maart.
- Caldwell, M. 2011. A Q-methodology analysis of journalists' reflections on learning at work. *Communitas* 16: 53-74.
- De Beer, A. 2013. E-pos aan outeur. 02 Maart.
- De Wet, J. 2013. E-pos aan outeur. 03 Maart.
- Diederichs, P. 2004. Lessons from Pretoria. Referaat gelewer by colloquium "Ten years of Journalism Training in SA". Rhodes-universiteit, Grahamstad.
- Dube, B. 2008. The challenges for journalism education in a transforming society: A case study of three selected institutions in post-1994 South Africa. Doktorale navorsingsvoorstel. Departement Joernalistiek, Universiteit van Stellenbosch.
- Du Toit, J. 2010. In search of critical engagement: A history of South African university-based journalism education. *Rhodes Journalism Review* 30: 12-14.
- Els, D. 2013. E-pos aan outeur. 02 Maart.
- Fourie, P. 2013. E-pos aan outeur. 08 Maart.
- Froneman, J. 2013. E-pos aan outeur. 02 Maart.
- Garman, A. 2010. When 140 years of small-town newspapering meets journalism education. *Rhodes Journalism Review* 30: 58-60.
- Gilmor, D. 2010. If I ran a journalism school, I'd shake things up... *Rhodes Journalism Review* (30): 6-7.
- Hadland, A. 2006. *Changing the Fourth Estate: Essays on South African journalism*. Cape Town: HSRC Press.

- Linström, M. 2013. E-pos aan outeur. 09 Maart.
- Merrington, Z. 2002. Derdejaar-student se terugvoerverslag na indiensopleiding voltooi is by OFM. Tshwane Universiteit vir Tegnologie, Pretoria.
- Moodie, G. 2012. Are journ students in SA being taught enough new-media skills? [Aanlyn]. Beskikbaar by: <http://grubstreet.co.za/2012/03/07/are-journ-students-in-sa-being-taught-enough-new-media-skills/>. [Besoek op 12/03/2013].
- Pretorius, C. 2013. E-pos aan outeur. 02 Maart.
- Prinsloo, J. 2010. Journalism education in South Africa: Shifts and dilemmas. *Communicatio* 36(2): 185-199.
- Rabe, L. 2008. Koördineerder van seminar “Journalism education & training: The challenges”. Stellenbosch Lodge, Stellenbosch.
- Sanef. 2002a. South African National Journalism Skills Audit. [Aanlyn]. Beskikbaar by: www.sanef.org.za/images/uploads/Sanef_2002_Skills_Audit_1.pdf. [Besoek op 10/03/2013].
- Sanef. 2002b. Back to Basics – the Stellenbosch commitment. [Aanlyn]. Beskikbaar by: www.sanef.org.za. [Besoek op 10/03/2013].
- Sanef. 2004. Skills Audit Phase 2. Managerial competencies amongst first-line news managers in South Africa’s mainstream media newsrooms. [Aanlyn]. Beskikbaar by: http://www.sanef.org.za/skills_audit/phase2/441476.htm. [Besoek op 12/3/2013].
- Steenveld, L. 2006. Journalism education in South Africa? Context, context, context. In: Olorunnisola, A. (ed.). *Media in South Africa after apartheid: a cross-media assessment*. Lewiston, NY: Edwin Mellen Press.
- Unesco. 2007. Model curricula for journalism education for developing countries and emerging democracies. Paris: Unesco. [Aanlyn]. Beskikbaar by: http://portal.unesco.org/ci/en/ev.phpURL_ID=29213&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html [Besoek op 12/3/2013].
- Wasserman, H. 2013. E-pos aan outeur. 08 Maart.